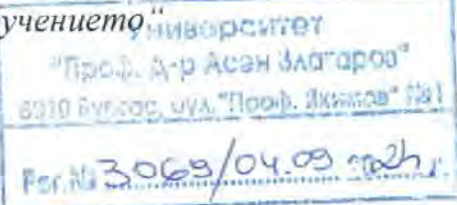

УНИВЕРСИТЕТ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“

Катедра „Педагогика и методика на обучението“

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „Доцент“

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

(Арт педагогика – изобразително изкуство и конструктивно-технологични дейности в детската градина и началното училище)

Кандидат: гл. ас. д-р Гургана Ангелова Аврамова – Тодорова

Автор на рецензията: професор Пламен Анатолиев Легкоступ, д.п.н.,

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

(Заповед № РД - 238 от 15.07.2024 г. на Ректора на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“)

1. Описание на конкурсната процедура

В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“ по професионално направление 1.2. Педагогика (Арт педагогика – изобразително изкуство и конструктивно-технологични дейности в детската градина и началното училище), за нуждите на катедра „Педагогика и методика на обучението“, обявен в „Държавен вестник“, бр. 43 от 17 май 2024 г., участва един кандидат – гл. ас. д-р Гургана Ангелова Аврамова - Тодорова.

Документите на д-р Аврамова - Тодорова, представени за участие в конкурса показват, че процедурата по неговото разкриване и обявяване е спазена и те са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария и Правилника за неговото прилагане, както и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас.

2. Биографични данни на кандидата

Гл. ас. д-р Гургана Аврамова-Тодорова е единствен кандидат по обявения конкурс.

През 1994 г. тя завършва английска езикова гимназия със Свидетелство за професионална квалификация – учител по английски език в начален и среден курс.

Има три дипломи за висше образование: ОКС „магистър“ по Право (2001), „магистър“ по Социално консултиране и психология (2018), от Бургаски Свободен Университет и ОКС „магистър“ по Арт терапия (2020), придобита в Национална Художествена Академия.

През 2022 година кандидатката успешно е защитила дисертационен труд на тема: „Развитие на емоционална интелигентност у деца в средното детство чрез артпедагогически средства“ и е получила научната степен „Доктор“ (1.2. Педагогика, „Предучилищна и начална училищна педагогика“) в Бургаски Свободен Университет.

От приложените удостоверения за професионална квалификация и обучение правят впечатление специализациите по арт педагогика (*арт-проективна психодиагностика, кризисно консултиране при деца, тренинг за комуникативни умения, Техники в терапията с приказки и кукли при деца, юноши и възрастни, Art Therapy For Self Exploration, Art Therapy For Self Healing, How To Use Art Therapy with Other People*) към български и чуждестранни обучителни организации, които допълват и надграждат професионалните ѝ компетентности и умения.

През 2006 г., след успешно издържан конкурс, постъпва на работа в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас като асистент по право.

От 2023 г. до сега е главен асистент в катедра „ПМО“, Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, където провежда семинарни и практически упражнения главно по Арт педагогика, Методика на дейностите по конструиране и технологии в ДГ, Методика на обучението по технологии и предприемачество в НУ, Арт терапия.

3. Наукометрични показатели

Съгласно Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, наукометричните показатели на кандидата д-р Гергана Аврамова – Тодорова за заемане на академична длъжност „доцент“ са следните:

Показателят от група „А“ – 50 т. (изпълнен)

Показателят от група „Б“ не се изисква за тази длъжност.

Показателят от група В – монография, представена като реабилитационен труд – 100 т. (изпълнен)

Показатели от група „Г“:

- Публикувана книга на база дисертационен труд (*за присъждане на ОНС „доктор“ или НС „доктор на науките“*) (75 т.) – 75 т.
- Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация (по 30 т.) – 63 т.
- Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове (по 10 т.) – брой публикации/бр. точки: 280 т.
- Публикувана глава от колективна монография (по 20 т.) – брой /бр. точки: 20 т.

Общ брой точки по показател „Г“: 438 т. (изпълнен), при изискуем минимум 400 т..

Показатели от група „Д“:

- Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове (по 15 т.) – 6x15/90 т.
- Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране (по 10 т.) – 6x10/60 т.

- Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране (по 5 т.) – 12x5/60 т.

На основание съдържанието на представения в Приложение 11 „Списък с цитирания“ с удовлетворение констатирам, че д-р Аврамова е разпознаваем автор, чиито разработки са в монографии, реферирани и индексирани издания и колективни томове с научно рецензиране. Отбелязани са **общо 24 цитирания**.

Общ брой точки по показател „Д“: 210 т. (изпълнен), при изискуем минимум 100 т..

Показатели от група „Е“:

- Участие в национален научен или образователен проект (по 15 т.) – 2x15/30 т.
- Участие в международен научен или образователен проект (x 20 т.) – 2x20/40 т.
- Ръководство на национален научен или образователен проект (по 30 т.) – 30 т.

Общ брой точки по показател „Е“: 100 т. (изпълнен), при изискуем минимум 50 т.

Представената научна продукция от д-р Гергана Аврамова – Тодорова **СЪОТВЕТСТВА** на наукометрията, заложена в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас.

В допълнение, от справка за Учебна и научна дейност, ще отбележа самостоятелното разработване на 4 („Арт терапевтични техники в образованието“, „Доброволчество и каузи в социално-педагогическата практика“, „Конструктивно-приложни дейности за социални групи“, „Приложни декоративни дейности в детската градина“) и в съавторство на 4 („Методика на дейностите по конструиране и технологии в ДГ“, „Методика на обучението по технологии и предприемачество в НУ“, „Развиване на математически, технологични и предприемачески компетентности в ДГ и НУ“, „Социална рехабилитация и практикум сред природата“) учебни програми.

Видно от същата справка, гл. асистент Гергана Аврамова-Тодорова преподава (в лекционни курсове и упражнения) дисциплините Приложни декоративни дейности, Приложни декоративни действия в ДГ, Дейности с нови изобразителни техники и природни материали, Арт терапия, Арт педагогика, Методика на дейностите по конструиране и технологии в ДГ, Методика на обучението по технологии и предприемачество в НУ, Терапия чрез приказки. Познавам д-р Аврамова от няколко години и имам много добри впечатления от работата ѝ. Мога с основание да твърдя, че тя е харизматичен и уважаван преподавател, както от студентите, така и от колегите си, ползващ се с доверието им.

Прави положително впечатление участието на кандидата в редица национални и международни проекти, като получените по тях резултати, успешно допълват авторските ѝ разработки. Това показва, че е налице задълбочен научен и теоретико-приложен интерес по проблематиката на конкурса.

4. Направления в изследователската работа на кандидата и научни приноси

Представените публикации логично се препокриват с научните интереси на кандидата и са в тематичното поле на конкурса. Коректно са посочени тези, които са в съавторство. Съобразно с характера на научно-изследователската и публикационната дейност,

основните научни приноси на изследователската работа на гл. асистент Гергана Аврамова-Тодорова могат да бъдат тематично обобщени в следните направления:

- Формиране на емоционална интелигентност в обучението по изобразително изкуство и конструктивно-технологични дейности чрез арт педагогически средства;
- Арт педагогика в обучението по изобразително изкуство за предучилищна и начална училищна възраст;
- Арт педагогика в обучението по конструктивно-технологични дейности за предучилищна и начална училищна възраст.

Кандидатът участва в конкурса с научна продукция от общо 39 научни труда (книга, основана на дисертационен труд; монография; глава от колективна монография; публикации; участия в научни форуми) и 6 участия в изследователски и образователни проекти, от които 2 международни, 2 национални и 2 – вътрешноуниверситетски.

Всички публикации, включени в конкурса, се различават от тези, свързани с предходни процедури.

Ще подчертая **приносните идеи**, застъпени основно в монографичния труд, книга основана на дисертационен труд и главата от колективна монография, които се допълват и обогатяват в представените публикации.

Монографията „Щастие за деца“ изследва изобразителни и конструктивно-технологични средства като иновативни практически подходи в обучението по изобразително изкуство, технологии и предприемачество за ученици в начална училищна възраст. Изследва се как педагогическите методи могат да се използват като средство за насърчаване на чувството на щастие. Направен е опит (успешен, според мен) да бъдат застъпени възможностите за въздействие чрез изкуство в процеса на формиране на детската личност, като са отчетени индивидуалните особености на децата. Представен е модел за формиране на емоционална интелигентност чрез развиване на уменията за преживяване на щастие. Проведеният експеримент в хода на педагогическото взаимодействие е осъществен посредством творчески средства, които са част от представения методически подход. Апробираният модел е насочен към актуална за нашето време тема, свързана с детските емоции и начините за постигане на щастие. Смятам, че монографията ще е от полза на всички, които работят в тази сфера.

Изследването на щастието във връзка с възможностите за неговото стимулиране в педагогическия процес се допълва от **изследванията в редица публикации**. Представен е концептуално въпросът как да се дефинира щастието като емоционално състояние и дали то може да бъде валидно измерено. Създаден е и е апробиран успешно инструмент за оценка на степента на щастие при деца в начална училищна възраст, както и експериментален модел с творчески техники за въздействие върху чувството на щастие. (виж Avramova-Todorova, G., Bureva, V. 2024. Measuring Happiness: Evaluation of Elementary School Students' perception of Happiness using InterCriteria Analysis, Lecture Notes in Networks and Systems, Springer, ISSN 2367-3389; Avramova-Todorova, G., Bureva, V. 2023. Measuring Happiness: Evaluation of Elementary School Students' Perception of Happiness Assessed by Intuitionistic Fuzzy Logic. Intelligent and Fuzzy Systems, Lecture Notes in Networks and Systems, vol 758. Springer, ISSN

2367-3389; Avramova-Todorova, G. 2023. Experimental model with creative techniques to promote happiness in children, Knowledge International Journal, vol. 57.2., p. 273-277, ISSN 1857-923X).

Разделът от **колективната монография „Визуалната литературна творба в детската градина и началното училище“**, озаглавен „Художествено възприятие във вимелбух книгата“, представя възможностите за интегративен подход при възприемането на литературни творби от типа вимелбух с прилагането на художествени и арт педагогически техники и подходи. Представен е **авторски методически алгоритъм**, който е насочен към иновативни подходи за художествено възприемане на вимелбух книги.

Изследването на интеграционните връзки при естетическото въздействие и механизмът на детското художествено възприятие се допълват от разгледаната проблематика в няколко публикации, които поставят акцент върху особеностите на художественото възприятие и възможностите за влияние на творческите средства в педагогическия процес (виж Avramova-Todorova, G. 2023. The wimmelbook – artistic perception and opportunities for aesthetic impact through fine art activities in the pedagogical process, Science International Journal, vol. 2(3), p. 137-141, ISSN 2955-2044; Аврамова-Тодорова, Г. 2024. Цветознание за деца: методически подход за предучилищна възраст, Сборник със статии и доклади „Изкуство, Творчество, Възпитание. Между четката и перото“, „Фабер“, В. Търново, ISBN 978-619-00-1756-1, с. 222-227; Аврамова-Тодорова, Г. 2023. Творчески техники за развиване на детското въображение, сп. Образование и технологии, Том 14, бр.1, с. 147-149, ISSN 1314–1791).

„Светът на моите емоции“ е книга, основана на дисертационния труд на кандидата, в която са представени арт педагогически тренинги, насочени към формиране на умения за разпознаване и регулиране на емоциите при децата. Заложените в тренингите арт педагогически модели използват възможностите на творческите средства за формиране на емоционална интелигентност при деца от начална училищна възраст. Успешното им апробиране в педагогическия процес ги утвърждава като подходящ ресурс за допълване на педагогическия инструментариум с подходите на арт педагогическите техники.

В допълнение към разгледаните в книгата възможности на творческия процес са представените в поредица от публикации начини за формиране на емоционална интелигентност чрез творчески средства (виж Аврамова-Тодорова, Г. 2023. Формиране на множество интелигентности в обучението по технологии, конструиране и предприемачество, Списание Управление и образование, том 19 (3), с. 67-72, ISSN 13126121; Аврамова-Тодорова, Г. 2023. Емоционално интелигентният учител, Eastern Academic Journal, брой 2, с. 73-78, ISSN 2367-7384; Аврамова-Тодорова, Г. 2024. Екологична интелигентност и компетентностен подход в обучението по технологии и предприемачество, Списание Управление и образование, том 20 (3), ISSN 13126121, с.154-158; Аврамова-Тодорова, Г. 2024. Формиране на екологична интелигентност чрез конструктивно-екологичното обучение в детската градина, Списание Управление и образование, том 20 (3), ISSN 13126121, с.150-154).

Чувствам се длъжен да заявя, че в представените от гл. асистент Гергана Аврамова-Тодорова публикации е налице задълбочен професионален интерес към проучване и изследване на заложените в статиите и докладите концептуални идеи, които дават основата за иновативност, съвременност и ефективност в реализацията на познавателния, социализиращия, социално-емоционалния процеси в най-важния от развитието на човека периоди – детството. Поддържаните становища са аргументирани и обосновани, като изразяват точно и ясно авторската позиция.

Трудовете на кандидата, написани на ясен и разбираем език, показват, че може да се прави голяма наука и без терминологична обремененост. Като добавим, че значителната част от идеите ѝ са и оригинални, то тогава наистина можем да говорим за единство между мислене и език в нейните изследвания. Коректно са цитирани библиографските източници.

Цялостното обобщаване на постиженията на кандидата е отразено в **научните приноси**. Приемам основните приноси на научната продукция, формулирани от автора. Те се характеризират с достоверност и коректност. В тях, освен задълбочен анализ на важни теоретико-приложни проблеми от тематичните области на представените за конкурса публикации се съдържат и апробирани модели за оптимизиране на дейностите. Оценявам ги положително. Ще акцентирам върху някои от тях, които смятам за най-значими, без да омаловажавам останалите. Те са групирани в следните категории:

1. Приноси с теоретичен характер:

- Разширяват наличното педагогическо знание, свързано с приложението на арт педагогиката в обучението по изобразително изкуство и конструктивно-технологични дейности при деца в предучилищна и начална училищна възраст;
- Обогатяват наличното педагогическо знание за развиването на емоционална интелигентност при деца с арт педагогически средства;
- Установяват възможности за повишаване на емоционалната интелигентност и чувството на щастие при деца в начална училищна възраст с арт педагогически средства.

2. Приноси с научно-приложен и методологичен характер

От предложените изследвания и разработки се открояват:

- Разработването, създаването и прилагането на „*Тренинг за развиване на емоционална интелигентност*“ (виж *Автореферат*) и *модели за развиване на емоционална интелигентност с арт педагогически средства* (виж *Книга основана на дисертационен труд „Моите емоции“*);
- Доказването по емпиричен път ефективността на приложеният „*Тренинг за развиване на емоционална интелигентност*“ в училищна среда. Той може да послужи като педагогически ресурс за педагози, социални работници и други специалисти в помагащите професии при работа с деца в средното детство в посока на повишаването на емоционалната им интелигентност;
- Разработването, създаването и прилагането на „*Творчески модел за развиване на уменията да бъдем щастливи*“, в който са използвани *арт педагогически средства*, насочени към приложение в процеса на обучение по *изобразително изкуство и конструктивно-творческа дейност* (виж *Монография*);
- Доказването по емпиричен път ефективността на приложеният „*Творчески модел за развиване на уменията да бъдем щастливи*“.
- Разработените и експериментирани модели с арт педагогически средства. В създаването на моделите са приложени теоретичните концепции за педагогическата възможност да се възпитава чрез *изобразително изкуство и конструктивно-творческа дейност*, чрез приложение на концепции, които използват като обучително

средство вимелбух книгите, методиката на Карл Орф т.н. Тези модели са насочени към формирането на *емоционална интелигентност, екологична интелигентност, толерантност и нестандартност* в обучението по изобразително изкуство и технологии и предприемачество в предучилищна и начална училищна възраст.

- Разработването, създаването и прилагането на *„Инструменти за измерване на толерантност в учебна среда“*; Предложените въпросници подпомагат да може да бъде проучено състоянието на толерантност при ученици от начален етап на образование. Диагностичният инструментариум съдържа три самооценъчни въпросници, предназначени да измерват обща, контекстуална и поведенческа толерантност;
- Разработените и експериментирани *модели с арт педагогически средства за формиране на толерантност* чрез проекти за *изобразително изкуство и конструктивно-творческа дейност*.

5. Критични бележки, препоръки, въпроси

Нямам съществени критични бележки към кандидата.

Както писах по-горе, оценявам научните му приноси положително и адмирам тяхното извеждане в две групи: приноси с теоретичен характер и приноси с научно-приложен и методологичен характер, но смятам че е можело втората група да се раздели на две части - приноси с научно-приложен характер и приноси с експериментално-методологичен характер.

Всячки материали по конкурса са изрядно подготвени и подкрепени с доказателства.

Имам следния въпрос към д-р Гергана Ангелова Аврамова – Тодорова:

Възможно ли е и в каква степен чрез използване на средства от арт-педагогиката да се интегрира учебно съдържание между обучението по технологии и изобразително изкуство и това взаимодействие, особено в теоретико-приложното поле на художественото конструиране, ще обогати или не методиката на обучение в начален етап.

Имам и препоръка към кандидата:

В публикациите си може да разгледа по-системно интегралните взаимодействия между обучението по технологии и изобразително изкуство, особено през призмата на STEAM подходите в съвременното образование. Това разширяване на научната тематика би било полезно за обучението в предучилищен и начален етап.

6. Заключение

На основание на представените по конкурса материали смятам, че кандидатът – д-р Гергана Ангелова Аврамова - Тодорова **отговаря** на критериите за заемане на академичната длъжност „Доцент“, определени от Закона за развитие на академичния състав в Р България и Правилника за неговото прилагане, както и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас.

УНИВЕРСИТЕТ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“

Катедра „Педагогика и методика на обучението“

Убедено препоръчвам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват **положително** и да предложат на Факултетния съвет на Факултета по обществени науки при Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, да **избере** д-р Гергана Ангелова Аврамова – Тодорова на **академична длъжност „Доцент“** по професионално направление 1.2. Педагогика (Арт педагогика – изобразително изкуство и конструктивно-технологични дейности в детската градина и началното училище).

Дата: 28.08.2024
гр. Велико Търново

Член на научното жури:
(*проф. д.п.н. Пламен Легкоступ*)